

Litteratur

GUNNAR UNGER:

Edvin Adolphson berättar

Det gavs en tid då den fåkunnige förmodligen skulle inskränkt sig till att säga om Edvin Adolphson att det inte finns någon skådespelare i Sverige, som kan yttra vårt nationella valspråk "Fy faen!" mera kärnfullt och eftertryckligt än han.

Att det emellertid finns åtskilligt mer att säga om Adolphson framgår — även för den som till äventyrs inte sett "Hemsöborna" och "Markurells" i TV — av hans nyligen utkomna berättelse "om sitt liv med fru Thalia, fru Filmia och andra fruar". Om författaren ursäktar, skulle man vilja påstå att det är en överraskande sympatisk bok. Epitetet överraskande är naturligtvis orättvist, men Adolphson har i någon mån sig själv och sin skådespelartalang att skylla. Han har så ofta på scen och film framställt de mest övertygande knölar, att han till slut ingått i allmänna medvetandet som inkarnationen av ett råskinn.

Så mycket mera tillfredsställande är det att konstatera att man i boken träffar en gentleman. Adolphson är ingen teoretiker, knappast någon intellektuell, och man skall inte vänta sig att finna honom filosoferande över teaterns eller filmens konstnärliga problem. Men han har sunt förnuft och sunt omdöme, och han berättar om sina upplevelser med kamrater och vänner på ett både lärorikt och underhållande sätt. Det finns angenämt lite av histronisk självbespeglning och koketteri och nästan ingenting av självömkan och bitterhet i boken. Den är skriven med gott humör, ett humör som inte minst tar sig uttryck i stor generositet mot kolleger. Förgäves skall man leta efter taktlösheter, indiskretioner och insinuationer. Adolphson har ju själv schavotterat i nyckelromaner, men har helt motståndt frestelsen att revanschera sig. Det gör ett strongly intryck.

En av de få personer han uttalar sig öppet kritiskt om är Olof Molander — nota bene som teaterchef; som regissör har han endast lovord för honom — men på den punkten

torde enigheten i skådespelarkretsar varit så gott som obruten. Det uppskakande avsnittet om Gösta Ekmans sista år måste anses motiverat som en varning till dagens ungdom och en maning till de narkotikabekämpande instanserna i vårt samhälle, låt vara att Adolphson tycks glömma att Ekman under denna tid åstadkom några av sina största rollprestationer.

Bland det mest intressanta i boken är författarens engagerade redogörelse för skådespelarkårens sociala förhållanden. Som konservativ skribent har man ibland retat sig på Adolphsons medverkan i socialdemokratisk valpropaganda. Man förstår den bättre efter att ha läst hans bok. När han gjorde sina första lärospån i Norrköpings Arbetarförenings lilla teatertrupp var svenska skådespelare i alltför många fall ett rättslöst proletariet, och så förblev de långt in på 30-talet. Att en utveckling till det bättre skedde redan innan teatern fick del av Välfärdssverige beror till inte oväsentlig del på Adolphsons egna energiska insatser i Svenska Teaterförbundet, Djurgårdsmässan, TSO etc.

Edvin Adolphsons politiska radikalism — om man så kan kalla den — hindrar honom inte från att i fräna ordalag vända sig mot "en ohöljd indoktrinering gjord av kvasiidealister utan talang, vilka för länge sedan avsatt både Shakespeare och Strindberg till förmån för sin egen grupprappakalja". Och han slutar sin bok med att framhålla för de unga teaterrevolutionärerna, att om det är en "döende" form av teater han representerat, är han glad att han fick vara med om att utöva den — innan den dog.

Det är en glädje som delas av läsaren. Adolphsons bok väcker till liv många tack samma minnen från glansperioder i svensk teater och film, som delvis lånat sin glans av författaren själv. (Edvin Adolphson berättar. Bonniers)